

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ
ΜΝΗΜΕΙΟ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΜΟΧΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ*

Θέκλα Κ. Τσιτσώνη

Πρόεδρος Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού
Καθηγήτρια Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος
Σχολής Γεωπονίας, Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος ΑΠΘ

E-mail: tsitsoni@for.auth.gr

* Η εργασία αυτή παρουσιάστηκε στην Διεπιστημονική Διημερίδα με θέμα "Περιβάλλον και Πολιτισμός στη Φθιώτιδα χθες και σήμερα"

ΛΑΜΙΑ 2014

Ο Οδυσσεάς Ελύτης αναφέρει: «..ένα τοπίο δεν είναι όπως το αντιλαμβάνονται μερικοί κάποιο, απλώς, σύνολο γης, φυτών και υδάτων. Είναι η προβολή ενός λαού επάνω στην ύλη».

Το τοπίο και γενικότερα το φυσικό περιβάλλον είναι αποτέλεσμα εκατομμυρίων ετών, κρύβει τη σοφία του λαού που το δημιούργησε και το σεβάστηκε για αιώνες και για τους λόγους αυτούς η προστασία του σήμερα, από τις αλόγιστες ανθρωπογενείς επιδράσεις, είναι απαραίτητη και επιβεβλημένη πολλές φορές.

Η βιοποικιλότητα του πλανήτη Γη, περιβαλλοντικό και οικονομικό απόθεμα, απειλείται από την απληστία και αδιαφορία του σύγχρονου ανθρώπου. Σημαντικότεροι υποβαθμιστικοί παράγοντες του φυσικού περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο είναι η ρύπανση της ατμόσφαιρας και των υπόγειων υδροφορέων, η αποψίλωση τεράστιων δασικών εκτάσεων, η συνεχώς εκτεινόμενη αστικοποίηση – δόμηση, η κατασκευή ηλεκτροπαραγωγικών μονάδων συμβατικών και πυρηνικών, η λειτουργία λατομικών και μεταλλευτικών επιχειρήσεων, η εκτροπή ποταμών και η παραγωγή λυμάτων.

Η προοπτική εξαφάνισης πολλών ειδών ή μοναδικών τοπίων, είχε ως αποτέλεσμα τη διεθνή κινητοποίηση για τη λήψη μέτρων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Έτσι, τέθηκαν υπό προστασία περιοχές με ιδιαίτερη αξία για τη διατήρηση μοναδικών ή σπάνιων χαρακτηριστικών, οι οποίες θεσμοθετήθηκαν ως προστατευόμενες περιοχές. Ειδικότεροι λόγοι δημιουργίας τους είναι το τεράστιο ενδιαφέρον για όλους τους ζωντανούς οργανισμούς του πλανήτη, το πλούσιο γενετικό υλικό των φυσικών οικοσυστημάτων, χρήσιμο επιστημονικά, η μοναδική ομορφιά των τοπίων που αποτελεί φυσική μας κληρονομιά, εκπαιδευτικοί και πολιτιστικοί λόγοι καθώς και ευκαιρίες υπαίθριας αναψυχής για τους πολίτες. Ως Προστατευόμενη Περιοχή σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε από τη Διεθνή Ένωση για την Προστασία της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (IUCN), χαρακτηρίζεται *μία χερσαία ή θαλάσσια έκταση, αφιερωμένη στην προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και των φυσικών και συναφών πολιτιστικών πόρων, η οποία υπόκειται σε διαχείριση με νομικά μέσα ή άλλους αποτελεσματικούς τρόπους.*

Οι προστατευόμενες περιοχές υπόκεινται σε καθεστώς ειδικής διαχείρισης και έχουν να αντιμετωπίσουν αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα και απαιτήσεις, η εναρμόνιση

των οποίων πρέπει να ασκείται με τρόπο που να εξασφαλίζεται το μέγιστο όφελος για το κοινωνικό σύνολο. Η διευθέτηση αυτή είναι δυνατή μόνο με την κατάρτιση ολοκληρωμένων προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης, όχι μόνο της προστατευόμενης περιοχής αλλά και της ευρύτερης γειτονικής.

Την εφαρμογή των ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης και ανάπτυξης των προστατευόμενων περιοχών ανέλαβαν οι Φορείς Διαχείρισης που θεσμοθετήθηκαν το 1999. Είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, εποπτεύονται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, διοικούνται από Διοικητικά Συμβούλια, που συγκροτούνται από εκπροσώπους υπουργείων, υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπροσώπους Μ.Κ.Ο. και ειδικούς επιστήμονες και έχουν ως στόχους:

- Τη διατήρηση των φυσικών πόρων, της βιοποικιλότητας και γενικότερα την προστασία του συνόλου της περιοχής,
- Την προώθηση και υλοποίηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης,
- Την προσέλκυση επισκεπτών και την προβολή και ανάδειξη των αξιών της προστατευόμενης περιοχής.
- Την αειφόρο χρήση των οικοσυστημάτων της προστατευόμενης περιοχής και γενικότερα, τη συμβατή με την προστασία και διατήρηση, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.
- Την ανάπτυξη συνεργασιών με ερευνητικά κέντρα, πανεπιστημιακά ιδρύματα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Τα Εθνικά Πάρκα είναι η πιο γνωστή κατηγορία προστατευόμενων περιοχών σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση. Στην Ελλάδα τα Εθνικά Πάρκα, στις ορεινές περιοχές που προστατεύουν δασικά οικοσυστήματα, ονομάζονται, Εθνικοί Δρυμοί. Ο όρος Δρυμός προέκυψε από τις *δρυάδες*, τις νύμφες των δασών, που σύμφωνα με την Ελληνική Μυθολογία κατοικούσαν σε αυτά.

Ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού είναι ένας από τους 10 εθνικούς δρυμούς της Ελλάδας, ιδρύθηκε το 1938, μαζί με αυτόν του Ολύμπου και αποτελεί έναν από τους

παλαιότερους της χώρας, με αναγνωρισμένη αξία για τη γλωρίδα, την ορνιθοπανίδα και την άγρια πανίδα γενικότερα, τους οικοτόπους, το τοπίο και τον πολιτισμό.

Η παρουσίαση αυτή αναφέρεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, από άποψη βιοποικιλότητας, τοπίου και πολιτισμού, του Παρνασσού και ερευνά τη συμβολή των προστατευόμενων περιοχών και ειδικότερα του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού στη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Ο Παρνασσός είναι ένα βουνό με εντυπωσιακές ορθοπλαγιές και βραχώδεις εκτάσεις, του οποίου το μεγαλύτερο τμήμα (76,6 %) καταλαμβάνουν οι σκληροί ασβεστόλιθοι. Λόγω της επικράτησης του ασβεστόλιθου, ο Παρνασσός παρουσιάζει έντονα καρστικά φαινόμενα. Χαρακτηρίζεται δηλαδή από ένα πολύμορφο και έντονο ανάγλυφο με σπήλαια οριζόντια ή κατακόρυφα και καταβόθρες, μερικά από τα οποία είναι γνωστά σε εθνικό επίπεδο, όπως η Παγοσπηλιά-Κάρκαρος του Εφτάστομου, που είναι ο νοτιότερος παγετώνας της Ευρώπης, με βάθος 117μ., το Κωρύκειον Άντρον, ο Κάρκαρος Λιλαίας, ενώ κάποια άλλα δεν έχουν εξερευνηθεί ακόμη.

Η περιοχή του Εθνικού Δρυμού αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα φυσικά οικοσυστήματα της Στερεάς Ελλάδας. Αρκετά από τα σπάνια φυτικά είδη που εμφανίζονται στην περιοχή θεωρείται ότι κινδυνεύουν. Τα ενδημικά είδη αποτελούν φυσική κληρονομιά που έχουμε υποχρέωση να την προστατεύσουμε και να τη διατηρήσουμε. Οι χαράδρες Βελίτσα και Νερομάννα, οι βραχώδεις περιοχές του Γεροντόβραχου, οι ορθοπλαγιές μαζί με την ευρύτερη περιοχή της ανωδασικής ζώνης βλάστησης συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό των σπάνιων και απειλούμενων φυτικών ειδών. Στον Παρνασσό απαντώνται και έχουν καταγραφεί φυτά τα οποία παρουσιάζουν διεθνές ενδιαφέρον. Η *Paeonia parnassica*, στα κράσπεδα του δάσους κυρίως και στα διάκενα της ελάτης και το *Bupleurum capillare* περιλαμβάνονται στην Οδηγία 93/43/ΕΟΚ.

Περισσότερα από 200 είδη φυτών τα οποία περιλαμβάνονται στο γλωριδικό κατάλογο ανήκουν στη κατηγορία των αρωματικών και φαρμακευτικών ειδών, πολλά δε από αυτά έχουν πολύτιμες φαρμακευτικές ιδιότητες. Παρόλη τη σπουδαιότητά του ο εθνικός αυτός πλούτος δεν έτυχε ακόμα της αξιοποίησής που του αρμόζει.

Η συλλογή φυτικών ειδών που γίνεται κύρια από πρακτικούς και ερασιτέχνες βοτανολέκτες και μάλιστα με ληστρικό τρόπο, λόγω της ζήτησης των βοτάνων

στη διεθνή αγορά, έρχεται να συμβάλλει στη μείωση των πληθυσμών της αρωματικής και φαρμακευτικής γλωρίδας με προεκτάσεις που μπορεί να φθάνουν και στην εξαφάνιση ειδών. Η λύση είναι η συστηματική καλλιέργεια των ειδών αυτών στην ευρύτερη περιοχή, που θα μειώνει τη συλλογή από τους φυσικούς βιότοπους τους. Είναι γνωστό ότι η καλλιέργεια αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών χρηματοδοτείται από το ελληνικό κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η βλάστηση αν και έντονα υποβαθμισμένη στο σύνολο του ορεινού όγκου, χαρακτηρίζεται από σημαντική ποικιλία φυτικών ειδών. Κυριαρχούν τα δάση ελάτης (*Abies cephalonica*) τα οποία ξεκινούν από το υψόμετρο των 1.700 - 1.800 μ. και κατέρχονται μέχρι το υψόμετρο των 600 περίπου μέτρων, ενώ διάσπαρτα άτομα κατεβαίνουν ακόμα χαμηλότερα στις βόρειες κυρίως εκθέσεις. Στα ανώτερα όρια της ελάτης, εμφανίζεται η άρκευθος (*Juniperus foetidissima*) που αποτελεί οικότοπο προτεραιότητας (9560) της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και στην περιοχή Μάρμαρα Δελφών σχηματίζει αμιγή δενδρώδη όροφο. Στα κατώτερα όρια εξάπλωσής της, στην περιοχή Πολύδροσου-Αμφίκλειας, η ελάτη εμφανίζεται σε μίξη με τη μαύρη Πεύκη (*Pinus nigra*) που αποτελεί επίσης οικότοπο προτεραιότητας (9530) της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ενώ στα χαμηλότερα εμφανίζονται τα είδη δρυός, πουρνάρι (*Quercus coccifera*) και αριά (*Quercus ilex*).

Η πανίδα της περιοχής είναι επίσης σημαντική. Στην περιοχή έχουν καταγραφεί 4 είδη θηλαστικών, *Myotis blythi*, *Myotis myotis*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros* (είδη νυχτερίδων), 2 είδη αμφιβίων *Bombina variegata*, *Triturus carnifex*, 2 είδη ερπετών *Testudo hermanni*, *Testudo marginata* και 1 είδος ασπονδύλων *Lucanus cervus* τα οποία αναφέρονται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ, 38 είδη πτηνών που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Οδηγίας 79/409/ΕΕ, καθώς και 68 επιπλέον είδη πτηνών που προστατεύονται από Διεθνείς Συμβάσεις. Επιπλέον, τουλάχιστον 7 είδη θηλαστικών προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία, ενώ αρκετά είδη σπονδυλόζωων περιλαμβάνονται στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Σπονδυλόζωων της Ελλάδας.

Τα σπάνια είδη γλωρίδας, πανίδας και ορνιθοπανίδας, οι οικότοποι και το τοπίο του Παρνασσού, πρέπει να διατηρηθούν, να προστατευθούν και να αναδειχθούν με στόχο τη γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής.

Η περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Παρνασσού εμπίπτει εντός των χωρικών ορίων τριών Νομών, Φθιώτιδας, Φωκίδας και Βοιωτίας και τεσσάρων Δήμων, των Δήμων Αμφίκλειας-Ελάτειας, Δελφών, Διστόμου-Αράχωβας-Αντίκυρας και Λεβαδέων. Η ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική και χρονολογείται από τα μισά της δεύτερης χιλιετίας π.Χ. Σήμερα στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν 18 οικισμοί, οι κάτοικοι των οποίων δραστηριοποιούνται στους τομείς της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της μεταποίησης, της εξόρυξης μεταλλευμάτων και του τουρισμού.

Ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού είναι μία προστατευόμενη περιοχή και ο Φορέας Διαχείρισης έχει ως μέλημά του την αιεφόρο χρήση των οικοσυστημάτων του και γενικότερα, τη συμβατή με την προστασία και διατήρηση, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Βασικοί στόχοι ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης για τις ορεινές προστατευόμενες περιοχές, όπως είναι και ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού, είναι:

- Η διαφύλαξη της ποιότητας του περιβάλλοντος με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων,
- Η προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- Η αξιοποίηση ιδιαιτεροτήτων της περιοχής, όπως των οπτικών πόρων, της ιστορίας και της πολιτιστικής της κληρονομιάς, για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, για 12 μήνες το χρόνο. Τα χιονοδρομικά κέντρα θα πρέπει να αποτελούν μέρος των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων του ορεινού χώρου και όχι το επίκεντρο, διότι η διάρκεια λειτουργίας τους είναι περιορισμένη.
- Η προώθηση παραδοσιακών, βιολογικών προϊόντων, αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών.
- Η ανάπτυξη της ορεινής οικονομίας, οικοτεχνίας και γενικά των παραδοσιακών δραστηριοτήτων.
- Η προώθηση όλων των δράσεων με επίκεντρο τον τοπικό άνθρωπο.

Όλα τα παραπάνω δεν θα έχουν καμία αξία αν δεν ενταχθούν, ιεραρχηθούν και δρομολογηθούν στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης και ανάπτυξης των περιοχών αυτών με τη διασφάλιση βιώσιμων, μακροπρόθεσμων λειτουργιών και

κοινωνικο-οικονομικών ωφελειών σε συνδυασμό με την άριστη χρήση των περιβαλλοντικών πόρων και το σεβασμό στην κοινωνικο- πολιτιστική αυθεντικότητα των τοπικών κοινοτήτων.

Η βιώσιμη ανάπτυξη στις προστατευόμενες περιοχές στηρίζεται σε 3 άξονες: α) το φυσικό περιβάλλον, ο βαθμός χρήσης του οποίου ορίζεται ως φέρουσα ικανότητα του τόπου, δηλαδή το όριο της ανθρώπινης δραστηριότητας που αν ξεπεραστεί θα επιδεινώσει το επίπεδο των φυσικών πόρων και επομένως το επίπεδο ικανοποίησης των επισκεπτών, β) το κοινωνικό περιβάλλον που αφορά τις απόψεις των κατοίκων και γ) το οικονομικό περιβάλλον όπου αναλύονται οι ανάγκες της τοπικής οικονομίας.

Η κατάρτιση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης, όχι μόνο των προστατευόμενων περιοχών αλλά και της ευρύτερης γειτονικής περιοχής τους στηρίζεται στη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων και χρησιμοποιεί ως εργαλεία τη συστηματική προβολή της περιοχής, τη συγκρότηση ιδιαίτερης διαφημιστικής *εικόνας* της περιοχής, τη διαρκή αναζήτηση νέων αγορών και ομάδων στόχων, τη σύνδεση προγράμματος μάρκετινγκ με στόχους του σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής και τέλος τη συνεργασία με κατοίκους, κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς και επιχειρήσεις της περιοχής.

Με πρωτοβουλία του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού υλοποιήθηκε ερευνητικό έργο - μελέτη σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης με τίτλο «Δημιουργία Τοπικού Συμπλέγματος Βιώσιμου Τουρισμού: Μελέτη υπάρχουσας τουριστικής δημιουργικής ικανότητας στην περιοχή του Παρνασσού».

Αρχικά, στο πλαίσιο της έρευνας καταγράφηκαν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Παρνασσού ώστε να αποτελέσει πόλο έλξης επισκεπτών, με στόχο την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Αυτά είναι οι φυσικοί πόροι (πλούσια χλωρίδα και πανίδα, σπήλαια, φαράγγια), το ελκυστικό περιβάλλον και το ήπιο κλίμα καθώς και οι πολιτιστικοί πόροι (αρχαιολογικοί χώροι, βυζαντινά/ μεσαιωνικά μνημεία, πλήθος μονών και εκκλησιών, παραδοσιακοί οικισμοί). Ακόμη, η περιοχή διαθέτει εύκολη προσβασιμότητα, τουριστικά χαρακτηριστικά και διεποχικότητα (τουρισμός όλες τις εποχές, επαναλαμβανόμενος τουρισμός). Έτσι, ο Παρνασσός αποτελεί

αναγνωρισμένο προορισμό μαζικού τουρισμού (χιονοδρομικό κέντρο), προορισμό πολιτιστικού τουρισμού (Δελφοί, μοναστήρια κ.α.) και προορισμό εναλλακτικού τουρισμού λόγω του φυσικού περιβάλλοντος.

Η μεγάλη πλειοψηφία των επισκεπτών του Παρνασσού είναι κυρίως από την Αθήνα και ακολουθούν τα άλλα αστικά κέντρα. Αυτό δείχνει τη μεγάλη ανάγκη του αστικού πληθυσμού να βρεθεί κοντά στη φύση. Η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών, 71%, εισέρχεται από την είσοδο της Αράχωβας.

Ο αλλοδαπός τουρισμός όπως και ο ημεδαπός παρουσιάζουν οριακά αυξανόμενη παρουσία στην υπό εξέταση περιοχή, ενώ παρατηρείται έντονη ανοδική τάση για νέες μορφές τουρισμού.

Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά στη συμβολή του Εθνικού Δρυμού στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, ενώ έχει μεγάλες δυνατότητες προσέλκυσης τουριστών, η επίπτωση του στην τοπική οικονομία είναι περιορισμένη και δε φαίνεται να παίζει το ρόλο που θα μπορούσε να έχει για την τοπική κοινωνία. Μεγάλο μέρος αγνοεί την ύπαρξή του και η ενημέρωσή της δεν είναι ικανοποιητική. Οι επισκέπτες του Εθνικού Δρυμού πιστεύουν ότι ο ρόλος του είναι πολύ σημαντικός για την προστασία της φύσης και ότι μπορεί και πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία για ήπια και αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής. Η περιοχή μελέτης προσφέρεται για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού, με έμφαση στο στοιχείο της ποιότητας, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για το σχεδιασμό της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Χαρακτηριστικά των ήπιων μορφών τουρισμού είναι ότι οργανώνονται από τον τοπικό πληθυσμό και τους τοπικούς φορείς και απευθύνονται σε επισκέπτες με ειδικά ενδιαφέροντα και περιβαλλοντικές αξίες. Αποτέλεσμα είναι η θετική αλληλεπίδραση μεταξύ επισκεπτών και τοπικής κοινότητας, με ταυτόχρονα οικονομικά οφέλη για τον τοπικό πληθυσμό ως συμπληρωματικό εισόδημα και κίνητρο για την αντιμετώπιση της πληθυσμιακής μείωσης και της δημογραφικής γήρανσης.

Μέρος των ήπιων μορφών τουρισμού, που λαμβάνουν χώρα στον Παρνασσό αποτελεί η ποδηλασία και ο περιπατητικός τουρισμός, διαμέσου περιοχών αξιόλογης αισθητικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής αξίας.

Το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 το οποίο εισέρχεται από το 51ο χλμ. της Εθνικής Οδού Θερμοπυλών – Άμφισσας, διασχίζοντας όλο το Δυτικό Παρνασσό με νότια γενική

κατεύθυνση, φθάνει στους Δελφούς και καταλήγει στην Κίρρα. Το Εθνικό μονοπάτι 22 που τον συνδέει με την Πάρνηθα, διασχίζει τον κεντρικό Παρνασσό, περνώντας από Πολύδροσο, Κελάρια, Γερωντόβραχο, Τσάρκο, Χάνι Ζεμενού. Μεγάλης ιστορικής και πολιτιστικής αξίας διαδρομή είναι το αρχαίο μονοπάτι από Κίρρα προς Δελφούς, την οποία ακολουθούσαν οι από θαλάσσης προσερχόμενοι για το Μαντείο των Δελφών. Αξιόλογο είναι το αρχαίο μονοπάτι από Δελφούς προς Κρόκι και ακολούθως προς το Κωρύκειον Άντρον. Το μονοπάτι Τιθορέα –Σπηλιά Οδυσσέα Ανδρούτσου παρουσιάζει ιδιαίτερη γεωμορφολογία και ιστορική αξία.

Τα δύο τελευταία έχουν επιλεγεί από την οργάνωση MEDIMONT σε συνεργασία με το Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού να περιληφθούν στον κατάλογο των ευρωπαϊκών ορεινών μονοπατιών των προστατευόμενων μεσογειακών περιοχών.

Ο Παρνασσός αποτελεί ένα οικολογικό εργαστήριο με πολύ σημαντικά και ευαίσθητα οικοσυστήματα. Είναι Εθνικό Πάρκο, έχει πλούσια ιστορία και πολιτιστική κληρονομιά. Είναι ένας χώρος ο οποίος θα μπορούσε να αποτελέσει μοντέλο ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού του ορεινού χώρου. Μπορεί ο φυσικός και πολιτιστικός πλούτος της περιοχής να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης και η τοπική κοινωνία να αποτελέσει εγγυητή της προστασίας του.

Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, με μέτρα τα οποία μπορούν να ενισχύσουν θετικά την τοπική οικονομική ανάπτυξη όπως:

- Συμμετοχή στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πακέτου που να συνδυάζει την επίσκεψη στο Δρυμό με άλλες υπηρεσίες και δραστηριότητες (π.χ. διαμονή, ψυχαγωγία, αθλητικές δραστηριότητες κλπ.) για την προσέλκυση επισκεπτών με διαφορετικά κίνητρα και ενδιαφέροντα.
- Διεύρυνση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας με τη μορφή εθελοντισμού μέσω εμπλουτισμού των συλλόγων τους, διεξαγωγής ξεναγήσεων, οργάνωσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
- Συστηματική και συντονισμένη συνεργασία του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού με όλους τους εμπλεκόμενους με την ανάπτυξη φορείς (π.χ. τοπική αυτοδιοίκηση, τοπικές επιχειρήσεις, σύλλογοι).

- Διεξαγωγή και συμμετοχή σε ενημερωτικά σεμινάρια / ημερίδες / συνέδρια πάνω σε θέματα σχετικά με το περιβάλλον και το συνδυασμό του τουρισμού στη φύση με την προστασία της. Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού έχει διοργανώσει 5 Ημερίδες με θέματα σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή.
- Διοργάνωση / συμμετοχή σε εκπαιδευτικές - ψυχαγωγικές δραστηριότητες (εκθέσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά και ενήλικες). Ο Φορέας Διαχείρισης οργάνωσε και οργανώνει κάθε χρόνο εκπαιδευτικά προγράμματα για τα παιδιά των Δημοτικών και Γυμνασίων Σχολείων των Παραπαρνασσίων Δήμων. Επίσης, συμμετέχει στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αφορούν τόσο στον Εθνικό Δρυμό Παρνασσού, όσο και στις Προστατευόμενες Περιοχές γενικότερα.
- Εκπόνηση συγκεκριμένων σχεδίων διαχείρισης επισκεπτών, με έμφαση σε θέματα προσδιορισμού της φέρουσας ικανότητας της περιοχής.

Το κυριότερο όμως μέλημά είναι η τοπική ανάπτυξη ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, που θα είναι συμβατές με την προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Για την πραγματοποίηση των παραπάνω πρέπει να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή για την προώθηση της περιοχής που να βασίζεται στους εξής άξονες:

- Συνδυασμός τουρισμού φύσης με πολιτιστικές και άλλες δραστηριότητες
- Πληροφόρηση για την περιοχή, τα τοπικά προϊόντα και τις δραστηριότητες
- Υποδομές και υπηρεσίες φιλοξενίας ποιότητας
- Επικοινωνία με κατοίκους
- Εναλλακτικές μορφές μεταφοράς
- Μικρές ομάδες, εξατομικευμένα προγράμματα, χαμηλές τιμές
- Αυθεντικές εμπειρίες, συμμετοχή επισκεπτών σε τοπικές δράσεις

Η διασφάλιση της λειτουργίας του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού έχει άμεση θετική επίπτωση, τόσο στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων και λοιπών φορέων της περιοχής, όσο και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική τους ανάπτυξη. Επιπλέον, συμβάλλει αποφασιστικά στην προστασία

και ανάδειξη του περιβάλλοντος καθώς και στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και του απαραίτητου ελέγχου της προστατευόμενης περιοχής.

Συνοψίζοντας, πρέπει να τονιστεί ότι η διαχείριση του περιβάλλοντος, θα πρέπει να γίνεται με βάση το οικοκεντρικό σύστημα, δηλαδή στο επίκεντρο η φύση και όχι με βάση το ανθρωποκεντρικό σύστημα. Οφείλουμε να έχουμε διαρκώς κατά νου τα προβλήματα που προκύπτουν, όταν θέλουμε να συμπεριλάβουμε τις βιολογικές επιστήμες στην οικονομική πολιτική. Είναι επικίνδυνο να χρησιμοποιούμε την ανάλυση κόστους/οφέλους, χωρίς την παραμικρή γνώση των οικολογικών προβλημάτων.

Επιβάλλεται λοιπόν, να παραμείνουμε ενάμνια προσκολλημένοι στην προστασία του περιβάλλοντος, με ταυτόχρονη όμως αλλαγή της ίδιας της συνείδησής μας, αλλά και την παράλληλη άσκηση κάθε λογής πίεσης προς τους ασκούντες την εξουσία.

Η επιβίωση του πλανήτη μας, στον οποίο όλοι οι φυσικοί νόμοι του βίου απορυθμίζονται εξαιτίας των ανθρωπογενών καταστροφών, απαιτεί έντονη και επιστημονικά τεκμηριωμένη παγκόσμια μέριμνα και αντιμετώπιση, που δε θα την περιορίζει το όποιο οικονομικό σύστημα.

Η γη μπορεί να μας θρέψει όλους, αλλά δυστυχώς δε μπορεί να μας ικανοποιήσει όλους λέει ο Μαχάτμα Γκάντι.

Είναι ίσως πολύ χρήσιμο να δώσουμε οικονομική αξία στη βιοποικιλότητα, αλλά πρέπει συνεχώς να έχουμε κατά νου τους περιορισμούς της.

Στο όνομα της οικονομικής ανάπτυξης, η επιστήμη και η τεχνολογία οδηγούν τον άνθρωπο στην απόλυτη κυριαρχία και εκμετάλλευση της φύσης με οδυνηρά αποτελέσματα για τον Πλανήτη Γη, τα οποία μπορεί να αποτραπούν αν ακολουθήσουμε τα λόγια του Νίκου Καζαντζάκη από την *Ασκητική*: *Να αγαπάς την ευθύνη, να λες: Εγώ μονάχος μου έχω χρέος να σώσω τη Γη. Αμα δε σωθεί, εγώ θα φταίω.*

PARNASSOS
NATURAL AND CULTURAL MONUMENT
DEVELOPMENT KEYSTONE OF THE AREA

Tsitsoni K. Thekla

President of Parnassos National Park Management Body

Professor of School of Forestry & Natural Environment

Faculty of Agriculture, Forestry and Natural Environment, AUTHE-mail:
tsitsoni@for.auth.gr

ABSTRACT

This presentation refers to the specific characteristics of Parnassos area concerning biodiversity, landscape and culture, additionally investigates the contribution of protected areas, especially of the National Park of Parnassos to the sustainable development of the region. On the initiative of Parnassos National Park Management Body, a project – study has been compiled in collaboration with the Aristotle University of Thessaloniki under the title "*Creation of a Local Complex of Sustainable Tourism: A Study on the existing touristic constructive capacity in the region of Parnassos.*" The Parnassos National Park is a protected area and its Management Body concerns for the sustainable use of ecosystems and generally for the social, economic and cultural development of the region in agreement with the laws of protection and conservation. Parnassos is a living laboratory of nature and ecology with its important and sensitive ecosystems. The National Park has a rich history and cultural heritage. It is an area which could be a model of alternative forms of tourism in mountainous areas. This natural and cultural richness of the region is able to act as a development keystone and the local community can become the guarantor of its protection.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

IUCN, 1994. Guidelines for protected areas management categories. IUCN, Cambridge, UK and Gland. Switzerland. 261 pp.

Ντάφης, Σ., 1972. Δασική Φυτοκοινωνιολογία, σελίδες 116.

Ντάφης, Σ., 1973 Ταξινόμησης της δασικής βλάστησεως της Ελλάδας. Επιστ. Επετ. Γεωπ. και Δασολ. Σχολ. ΑΠΘ. 15/2:75-91

Τσιτσώνη Θ., 2012. Προστασία Φύσης και Διαμόρφωση Δασικού Τοπίου. Α' Μέρος Προστατευόμενες Περιοχές. Α.Π.Θ., σελίδες 45.

Τσιτσώνη Κ. Θ. και Μπατάλα Γ. Ε., 2000. Το καθεστώς των προστατευμένων περιοχών σε Ευρωπαϊκό και σε Παγκόσμιο Επίπεδο. Επιστημονική επετηρίδα της Σχολής Δασολογίας και Φ.Π., Α.Π.Θ., Τόμος ΜΓ- Vol 43: 563-579.

Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, 2013 Υπ.Ε.Χω.Δ.Ε., Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού, Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος Αθήνα, σελίδες 234.

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, 2012. Δημιουργία Τοπικού Συμπλέγματος Βιώσιμου Τουρισμού: Μελέτη υπάρχουσας τουριστικής δημιουργικής ικανότητας στην περιοχή του Παρνασσού. Τελική Έκθεση Έργου. Επιστημονικά Υπεύθυνη του Έργου: Στέλλα Κωστοπούλου. Α.Π.Θ., σελίδες 93.

Χριστοδούλου Α., 2011. Ενάμνια προσκολλημένοι στην προστασία των δασικών οικοσυστημάτων. Πρακτικά της εκδήλωσης για την Παγκόσμια Ημέρα Δασοπονίας την οποία διοργάνωσε ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού. Αμφίκλεια, 19/3/2011, σελίδες 15.